

Fábián Borbála

Lapok Kecskemét történetéből

Miklós Péter: A Kecskeméti Lapok története (1868–1956)

Hogyan lehet összefoglalni nyolcvannyolc év történéseit százharminc oldalban? Hogyan lehet nyolcvanhárom évfolyam több ezer oldalnyi megjelent híret, tudósítást, írását, hirdetését elmesélni kevesebb mint száz oldalban? Hogyan lehet az újságot – s szerkesztőit és kiadóit – egyszerre úgy bemutatni, hogy a történet elbeszélése mindvégig folyamatos maradjon?

Miklós Péter történész erre tesz kísérletet, amikor a *Kecskeméti Lapok* történetét mutatja be új kötetében. A kötetnek külön története van: a szerző 2008-ban végzett kutatásai után nyolc évvel vehetik kézbe a könyvet, bár részleteket, a *Kecskeméti Lapok* történetének egy-egy fejezetét az elmúlt években is olvashattuk a *Honismeret*-ben, a szegedi *Móra Ferenc Múzeum Évkönyvében*, az *Újragondolt negyedszázad. Tanulmányok a Horthy-korszakról* (2010) című kötetben.

Miklós Péter *Kecskemét dualizmuskori sajtótörténetéhez* című tanulmányának bevezetőjében így foglalja össze a kutatás jelentőségét: „A sajtótörténet figyelme az egyes vidéki orgánumokra csak az utóbbi években terjedt ki. Egyrészt a tizenkilencedik és huszadik században megjelent sajtótermékek sokfélesége és szétszórtsága, másrészt a hírlapanyag nagy mennyisége, némileg átláthatatlan jellege és nehezen kezelhető volta miatt. A kecskeméti sajtó dualizmuskori történetének áttekintése lehetőséget ad a város történetének bizonyos fejezeteit újragondolni, hiszen nem a szikár levéltári adatok, közigazgatási források vagy történészi értelmezések jelennek meg a korabeli hírlapok hasábjain, hanem a kor emberének az aktuális események kapcsán a szélesebb nyilvánosság előtt is megjelenő reflexiói és interpretációi.”¹

A fő vonal – a szerző érdeklődésének megfelelően – a város politikatörténete. Mindez egy politikai vitával kezdődik a lap hasábjain: Kiss Miklós városatya és Lestár Péter – későbbi polgármester között az újság *Nyílt tér* című rovatában a „páhi ügyben”. Az első főszerkesztő, Madarassy László nézeteit az 1868 novemberében megjelent *Sorakozzék egy szabadelvű haladó párt* című vezércikkéből ismerhetjük meg: szerinte a liberális politika az egyetlen a nemzeti haladás ügyét szolgáló ideológia. 1869-ben az országgyűlési választások előtt a lap szerkesztősége szorgalmas munkatársa, Horváth Döme jelöltségét támogatta. A későbbiekben nyíltan és kifejezetten politikai lap lett a *Kecskeméti Lapok*, sőt a huszadik század elején a lap kiadója a Kecskeméti Szabadelvű Párt volt. Az 1905-ös választások elvesztése az újságra is kihatott: 1906-tól

¹ Miklós Péter: *Kecskemét dualizmuskori sajtótörténetéhez*: A Kecskeméti Lapok 1875 és 1918 közötti történetéről. In: Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Történeti Tanulmányok, 12. köt. Szerk. Zombori István. Szeged, 2009. (95–127.) 97.

az alcíme „független politikai napilap” lett, 1908-tól „függetlenségi és 48-as politikai napilap” volt.

A *Kecskeméti Lapok* történetének egyik szereplője maga is történetíró volt. Hornyik János ugyanis nemcsak Kecskemét főszerkesztője, a város 1711-ig szóló történetének megírója (1711-ig jelent meg a monográfiájának negyedik kötete oklevéltárral), a Magyar Tudományos Akadémia tagja, hanem a *Kecskeméti Lapok* főszerkesztője, majd főszerkesztője volt. Neki is köszönhető, hogy az *Archeológia Értesítő* 1879-ben így dicsérte meg a lapot: „a »Kecskeméti Lapok« tudományos irányra nézve sok más vidéki lapjaink fölött áll. Politikai s szépirodalmi czikkek mellett tudományos dolgozatokat bővebben közöl, s e tekintetben különösen nemzeti műveltségtörténelmünk érdekeit szem előtt tartva, hasábjain a régészetnek kiváló helyet ad.” 1870-ben a *Budapesti Közlöny* hasonlóképpen méltatta a lapot: „A KECSKEMÉTI LAPOKÉNÁL jobban egy vidéki lap sem fogja fel feladatát. Majd minden számban van történeti rajz a város múltjából, melyek új, nem ismert érdekes részleteket hoznak fel, úgy hogy magának a magyar történelemnek becses forrásai lesznek és melyek mindenkor kimerítő nagy leírások. Így közölt csak nemrég egy rajzot a múlt századi városi villongások történetéről és közli most a kecskeméti zsidók történetét.”

A *Kecskeméti Lapok* megszületéséről minden nevesebb fővárosi és vidéki lap tudósított. A *Vasárnapi Újság* ezt írta: „Kecskeméten »Kecskeméti lapok« című ismeretterjesztő és szépirodalmi hetilap fog megjelenni október elejétől fogva. Szerkesztője Madarassy László leendő, főszerkesztője pedig Hornyik János, kinek neve a történetírás terén ismeretes. A felhívás a legtöbbet gyűjtőnek értékes arany ékszert ígér. A lap célja az anyagi és szellemi előhaladás fejlesztése Kecskeméten. Óhajtjuk, hogy a fősúlyt a helyi érdekekre fektesse, miután ebben kitűnhetnek, míg a szépirodalom ügyeit csak igen hézagosan képviselhetné oly helyen, hol nagyobb irodalmi és művészeti élet, műintézetek és egyletek nem igen vannak.”

A vallási étellel és az egyházi kérdésekkel kapcsolatos híreket is közölte a *Kecskeméti Lapok*. Ezek közül Miklós Péter kiemelten foglalkozik a lap első kiadója, Gallia Fülöp írásaival. Például Gallia a kecskeméti izraelitákhoz 1868-ban az izraelita kongresszusi képviselők választásakor mondott beszédet. A lap nemcsak ezt közölte, hanem számos más írást is a neológ irányzat támogatása érdekében. A kiegyezés után Magyarországon terjedő vallási mozgalom, a nazarénusok is említésre kerültek a lapban. A bűnesetekről, tűzesetekről, helyi pletykákról is hoz egy-egy példát Miklós Péter.

A tizenkilencedik század második felének egyik fő városiasodási kérdéséről, a közvilágításról is olvashatjuk a *Kecskeméti Lapok* álláspontját 1894-ből, bár Miklós Péter nem említi, hogy a lap évtizedeken át cikkezett arról, hogy a jó utcai lámpavilágításra milyen kevés reményük van a kecskemétieknek. Az 1910-es évek várospolitikai kérdése a Nagy-Kecskemét eszméje mellett a lap a városi élet hiányosságaira is felhívta a figyelmet: közfürdő, a vízvezetékek hiánya és a sok szemét, a poros utcák.

Művelődéstörténeti érdekességekről is olvashatunk a könyvben (mint például a „Finn vendég Kecskeméten”). Az 1890-es évek közepének legfontosabb eseménye az új színház felépítése volt. A millenniumi ünnepségekről szóló ünnepi számból nemcsak az ünnepségek helyi történetét emeli ki Miklós Péter, hanem azt is, hogy Ópusztaszer, vagyis ahogy akkoriban hívták Felső-Pusztaszer birtokosaként Kecskemét az országos megemlékezések egyik központja is volt. Az új évszázad kiadváltást is hozott a lap életében, a Tóth László-féle nyomdától az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt. vette át a lap kiadását. Új periódus is kezdődött az újság életében, mert *Kecskeméti Friss Újság* címmel egy melléklapja is lett az újságnak.

A város történetének meghatározó eseménye volt az 1911-es földrengés, amelyről összefoglalót ad a *Kecskeméti Lapok* írásai alapján Miklós Péter. Az első világháború eseményeinek helyi interpretációit is színesen, jó érzékkel ragadta meg könyvében a szerző, szinte magunk előtt látjuk a korabeli kecskemétieket, ahogy olvassák és megbeszélik a háború híreit. 1920-ban, a lap újraindulásakor ismét politikai irányt váltott, és a lap szellemisége is megváltozott, mert a református egyház erőteljes befolyása (és ezáltal a korszak hivatalos ideológiájának, a keresztény nemzeti gondolatnak a térnyerése) érzékelhető a *Kecskeméti Lapok*on – ahogy ezt a szerző többször is hangsúlyozza.

A nagy gazdasági világválság (1929–1933) hatása és a fővárosi lapok versenye a *Kecskeméti Lapok*at is utolérte. A vidéki lap – megmaradása érdekében – napilapból ismét hetilappá vált 1935. január 6-tól. (A lap bevételeiről levéltári források alapján tájékoztat a kötet végén lévő *Az előfizetési és hirdetési díjak aránya a Kecskeméti Lapok bevételeiből az 1930–1940-es években* című táblázat.)

Az 1930-as évek helyi politikai eseményeinek és választási eredményeinek bemutatása és a lap megmentése körüli problémák mellett Miklós Péter arra is kitér, hogy hogyan ünnepelték a hetvenéves lapot. Az 1945-ös év politikai pezsgése a könyvben nagy felületet kapott, ami azért is indokolt, mert ez a lap későbbi sorsát erőteljesen meghatározta, valamint ez az időszak a város történetének kevésbé feldolgozott része.

Miklós Péter kötetéből is kimaradt – a *Kecskeméti Lapok* történetével foglalkozó más tanulmányokhoz hasonlóan –, hogy nemcsak 1944-ben szünetelt a lap, hanem 1946. szeptember 1. és 1947. február 1. között is. 1946-ban ugyanis a koalíciós pártok által kiadott *Kecskeméti Lapok* megszűnt, a Független Kisgazdapárt pedig *Kecskemét* címmel hetente háromszor megjelenő újságot, míg a Szociáldemokrata Párt *Kecskeméti Újság* címmel hetilapot indított. Az 1947-es év a *Kecskeméti Lapok* életében is fontos volt, hiszen a *Kecskemét* nevet 1947. február elsejétől a *Kecskeméti Lapok* váltotta fel. Ezt így harangozták be a januári utolsó számban: „*Lapunk legközelebbi száma »Kecskeméti Lapok« címmel szombaton délután jelenik meg. A jövő héttől kezdve már minden délután az utcán lesz a Független Kisgazda Párt napilapja, a 80 éves Kecskeméti Lapok.*”

Az orgánium 1950-es megszűntetésének több oka volt (a szerző által említettek kivül is), hiszen ekkor nemcsak a *Kecskeméti Lapok* szűnt meg Bács-Kiskun megyében, hanem a többi városban megjelenő helyi lapok mindegyike, sőt a megye déli részén, az egykori Bács-Bodrog megye területén megjelenő pártlap, a *Bácsbodrog Népe* is. A kötet 1956-tal zárul, mert a forradalom napjaiban két szám megjelent a *Kecskeméti Lapok*ból.

A szerző elsődleges forrása a *Kecskeméti Lapok* állománya volt (melyet a lábjegyzetekben KL rövidítéssel jelez). A kecskeméti és budapesti levéltári forrásokat elsősorban a lap indulása, a megjelentetése (előállítási költségei), a második világháború eseményei és az 1945-ös év eseményeinek megértéséhez használta.

Miklós Péter *A Kecskeméti Lapok története (1868–1956)* című könyve a szerző kilencedik kötete. A nyolc évvel korábbi kutatásai eredményeiről – ahogy a bevezetőben megjegyzi – számos helyen olvashattuk már tanulmányát. A könyv végén található a *Kecskeméti Lapok* alcímeiből egy összefoglaló felsorolás, valamint a megjelenéseinek gyakorisága (*Megjelenésének időköze*) és az utolsó előtti kivételével a három időszaknak a felsorolása, amikor szünetelt a kiadása. A *Kecskeméti Lapok* szerkesztőinek rövid életrajzaiból megismerhetjük azt a negyven szerkesztőt, akik 1868-tól kezdve nyolcvannyalc éven keresztül szerkesztették az újságot. A kecskeméti helytörténetírás

hiányosságát is bizonyítja, hogy főként a huszadik századi szerkesztőkről csak azt az adatot közölheti Miklós Péter, hogy mely időpontban szerkesztették az újságot.

A *Vasárnapi Újság* 1868-ban a mutatványszám – amely megegyezik az első számmal – alapján ezt írta a *Kecskeméti Lapokról*: „most jelent meg eléggé változatos tartalommal és Szilády nyomdájának becsületére való kiállítással. Szerkeszti Madarassy László s főmunkatársa Hornyik János. Mint látszik, figyelemmel kíséri a helyi érdekeket; ha e tekintetben folyóást hasonló buzgalommal jár el, betölti hivatását.” A *Kecskeméti Lapok története* című könyv is bizonyítja, hogy a leghosszabb ideig működő, és a rendszerváltás után újrainduló kecskeméti újság, a *Kecskeméti Lapok* e hivatás betöltésében jeleskedik. Miklós Péter sajtótörténeti kötete nemcsak az újság történetével ismertet meg, de bepillantást enged a szerkesztőségi vitákba és a lapkiadás nehézségeibe is, valamint vázlatát adja a város politikatörténetének, s felvillant Kecskemét művelődéstörténetéből számos eseményt és érdekességet. (*Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány, Szeged, 2016*)

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

print 2000

NYOMDA KFT. KECSKEMÉT

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenítését az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap